

ریاست جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور
مرکز آمار ایران

نتایج آمارگیری اندازه‌گیری فصلی تعداد و تولیدات دام سنگین (گاو و گوساله)

بهار ۱۴۰۳

مرکز آمار ایران

نشانه‌های نشریات مرکز آمار ایران □

-	آمار گردآوری نشده است.
000	آمار در دسترس نیست.
x	ذاتاً یا عملاً وجود ندارد.
xx	جمع و محاسبه غیر ممکن یا بی‌معنی است.
//	رقم کمتر از نصف واحد است. رقم (نسبت) ناچیز و قابل صرف‌نظر کردن است.
*	رقم غیر قطعی است.
**	رقم جنبه تخمینی دارد.
⊗	به‌دلیل حفظ محرمانگی، رقم قابل انتشار نیست.

اختلاف در سرجمع‌ها به علت سراسر کردن ارقام است. محاسبه نسبت‌ها و شاخص‌ها قبل از سراسر کردن ارقام صورت گرفته است.

پیشگفتار

پرورش دام سنگین (گاو، گاو میش و شتر) یکی از دو فعالیت اصلی زیر بخش دامداری است. مهمترین دام سنگینی که در کشور ما پرورش داده می‌شود، گاو و گوساله است که حدود ۹۰ درصد کل شیر تولیدی دام‌های کشور و بیش از نیمی از وزن گوشت قرمز عرضه شده توسط کشتارگاه‌های دام را به خود اختصاص می‌دهد. به دنبال اجرای طرح آمارگیری ماهانه تعداد و تولیدات دام سنگین در زمستان سال ۱۳۹۸، اجرای این طرح آمارگیری به صورت فصلی از ابتدای سال ۱۳۹۹ در دستور کار مرکز آمار ایران قرار گرفت.

در این طرح آمارگیری اطلاعات مربوط به تعداد گاو و گوساله در روز آمارگیری (زمان مرجع آخرین ماه هر فصل) به تفکیک سن و جنس و تعداد دام زنده به دنیا آمده، تعداد دام پروار شده و مقدار تولید شیر در فصل آمارگیری، از بیش از ۴۰۰۰ بهره‌بردار دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله که با استفاده از چارچوب سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳ که با روش‌های نمونه‌گیری انتخاب شده‌اند، پرسیده شد و نتایج با روش‌های آماری به سطح کل جامعه تعمیم داده شد. نشریه حاضر، حاوی اطلاعات حاصل از اجرای طرح در بهار ۱۴۰۳ است.

از این اطلاعات علاوه بر کمک به برنامه‌ریزی‌های تخصصی بخش دام، اطلاعات ارزشمندی برای متولیان تنظیم بازار فرآورده‌ها و نهاده‌های مرتبط با این نوع دام و محققان فراهم می‌شود.

امید است که اطلاعات ارائه شده مورد استفاده تصمیم‌گیران، برنامه‌ریزان و پژوهشگران قرار گیرد و این مرکز با بهره‌گیری از نظرات آنان در تهیه و ارائه اطلاعات دقیق و بهنگام آماری مورد نیاز گام‌های مؤثرتری بردارد.

شایان ذکر است اطلاعات این نشریه از طریق درگاه ملی ایران به آدرس www.amar.org.ir قابل دسترسی می‌باشد.

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
۲	مقدمه
۳	راهنمای کاربران
۴	مشخصات کلی طرح
۶	تعاریف و مفاهیم
۷	خلاصه یافته‌ها
۱۰	جدول‌های آماری

مرکز آمار ایران

مقدمه

به‌منظور تأمین نیازهای آماری برنامه‌ریزان بخش دام از آخرین وضعیت تعداد گاو و گوساله و مقدار تولیدات این نوع دام، طرح آمارگیری نمونه‌ای اندازه‌گیری فصلی تعداد و تولیدات دام سنگین (گاو و گوساله) از تاریخ ۱۹ لغایت ۳۰ خرداد ماه ۱۴۰۳ در ۳۱ استان کشور اجرا شد. در این طرح، اطلاعاتی در مورد «تعداد دام در روز آمارگیری به تفکیک سن و جنس» و «تعداد دام زنده به‌دنیا آمده، تعداد دام پروار شده و مقدار تولید شیر در فصل بهار» از بیش از ۴۰۰۰ بهره‌بردار نمونه در کشور که با روش‌های آماری، انتخاب شده‌اند به شیوه آمارگیری تلفنی جمع‌آوری شد و اطلاعات آن با شیوه‌های آماری، به کل جامعه تعمیم داده شد.

استفاده از اطلاعات ارائه شده مستلزم آشنایی با مفاهیم، اصطلاحات فنی و روش‌های اجرایی به‌کار رفته در این طرح آمارگیری است که ممکن است با برداشت‌های موجود در اذهان عمومی متفاوت باشد. به‌منظور ممانعت از برداشت‌های سلیقه‌ای از نتایج طرح، مطالعه تعاریف و مفاهیم به‌کار رفته در این طرح به کاربران محترم توصیه می‌شود.

مرکز آمار ایران

راهنمای کاربران

نکات مورد توجه در جدول‌های آماری

هر جدول آماری از عنوان، سرستون‌ها، ستون شرح و متن جدول تشکیل شده است که باید به مندرجات آن‌ها به دقت توجه شود. متن جدول شامل اعدادی است که اطلاعات آماری را تشکیل می‌دهند و به وسیله مندرجات سه قسمت (عنوان، سرستون و شرح) قابل درک و تبیین می‌باشد. در برخی موارد مطالب مندرج در سه قسمت نام برده شده برای درک اطلاعات متن کافی نیست و باید به زیرنویس‌ها، تعاریف و توضیحات این نشریه توجه شود.

در عنوان جدول معمولاً زمان آماری و ماهیت یا موضوع اعداد متن جدول به طور کلی توضیح داده می‌شود. ستون شرح و سرستون‌ها به طور دقیق ماهیت و مفهوم اطلاع مندرج در خانه محل تقاطع را مشخص می‌کند.

توضیحات مهم

بازنگری اول: با توجه به استفاده از نمونه‌های ثابت در این طرح آمارگیری از یک سو و تغییرات سریع در جامعه بهره‌برداران دارای دام و تعداد دام آن‌ها از سوی دیگر، نیاز به اعمال تغییراتی در طرح به منظور افزایش دقت برآوردها کاملاً احساس شد. با اجرای آمارگیری تفصیلی دامداری کشور - ۱۳۹۹ و کسب اطلاعات به روز از این فعالیت، امکان بازنگری ضرایب و اصلاح برآوردها با هدف ارائه اطلاعات با دقت بالاتر فراهم شد. اطلاعات مندرج در این نشریه از فصل پاییز ۱۳۹۹ تا پاییز ۱۴۰۲ بر اساس بازنگری اول ارائه شده است.

بازنگری دوم: به دنبال اجرای طرح آمارگیری تفصیلی از دامداری‌های کشور - ۱۴۰۲ و کسب اطلاعات جدید از فعالیت دامداری نظیر کاهش تعداد بهره‌برداران پرورش دهنده دام (به ویژه دام بومی) و تغییر در تعداد دام در طبقات مختلف (کاهش تعداد بهره‌برداری و تعداد دام در بهره‌برداری‌های کوچک و افزایش آن در بهره‌برداری‌های بزرگ)، بازنگری دوم در این طرح انجام شد و اطلاعات از فصل زمستان ۱۴۰۲ بر اساس این بازنگری ارائه می‌شود. از جمله نتایج بازنگری جدید، افزایش تعداد دام‌های نژاد اصیل و کاهش تعداد دام‌های نژاد بومی است.

مرکز آمار ایران

مشخصات کلی طرح

سابقه طرح

این طرح آمارگیری برای نخستین بار در فصل زمستان سال ۱۳۹۸ به صورت ماهانه و پس از آن به صورت فصلی از بهار ۱۳۹۹ اجرا شد.

هدف کلی

هدف کلی از اجرای این طرح، برآورد تعداد و میزان تولیدات دام سنگین (گاو و گوساله) در فصل بهار ۱۴۰۳ بود.

جامعه هدف

جامعه هدف طرح، بهره‌برداران دام‌های کشاورزی در نقاط شهری یا روستایی کشور متعلق به خانوارهای معمولی ساکن، بهره‌برداران غیرساکن و شرکت‌های رسمی و مؤسسات عمومی است که در روز آمارگیری دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله بوده‌اند.

جامعه آمارگیری

جامعه آمارگیری این طرح، شامل همه بهره‌برداران دام‌های کشاورزی دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله در نقاط شهری و روستایی کشور متعلق به خانوارهای معمولی ساکن، بهره‌برداران غیرساکن و شرکت‌های رسمی و مؤسسات عمومی است که بنا بر اطلاعات سرشماری عمومی کشاورزی ۱۳۹۳، دارای حداقل ۵ رأس گاو و گوساله بوده‌اند.

واحد آماری

واحد آماری این طرح، یک بهره‌بردار دام‌های کشاورزی دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله در نقاط شهری یا روستایی کشور متعلق به خانوارهای معمولی ساکن، بهره‌برداران غیرساکن و شرکت‌های رسمی و مؤسسات عمومی است که در روز آمارگیری دارای فعالیت پرورش گاو و گوساله بوده‌اند.

زمان آماری

زمان آماری برای متغیرهای مربوط به تعداد دام، روز آمارگیری و برای سایر اطلاعات، فصل بهار ۱۴۰۳ بوده است.

زمان آمارگیری

زمان آمارگیری این طرح، ۱۹ لغایت ۳۰ خرداد سال ۱۴۰۳ بوده است.

روش جمع‌آوری اطلاعات

اطلاعات بهره‌برداران نمونه از طریق آمارگیری تلفنی جمع‌آوری شد. در صورت عدم امکان تکمیل پرسشنامه برای بهره‌بردار نمونه اصلی، پرسشنامه برای واحدهای نمونه جایگزین تکمیل شد.

سطح ارائه برآوردها

برآوردها در سطح کل کشور ارائه شده است.

خطای نمونه‌گیری قابل پذیرش

حداکثر خطای نمونه‌گیری مورد پذیرش برای متغیر «تعداد دام» حدود ۵ درصد پیش‌بینی شده است.

مرکز آمار ایران

تعاریف و مفاهیم

بهره‌برداری کشاورزی

یک واحد تولیدی اقتصادی کشاورزی است که تحت مدیریت واحدی قرار دارد.

بهره‌برداری پرورش دهنده گاو و گوساله

یک بهره‌برداری کشاورزی است که به پرورش گاو یا گوساله در روز آمارگیری، به صورت سنتی یا صنعتی می‌پردازد.

دام زنده به دنیا آمده

گوساله متولد شده در فصل آمارگیری است هرچند که بعد از تولد مرده باشد.

دام کشتاری

دامی است که دارای گوشت قابل مصرف بوده و به دلایل مختلف مانند پایان دوره پرور، بیماری، کاهش تولید و جلوگیری از تلف شدن روانه کشتارگاه شده و یا توسط دامدار ذبح می‌شود.

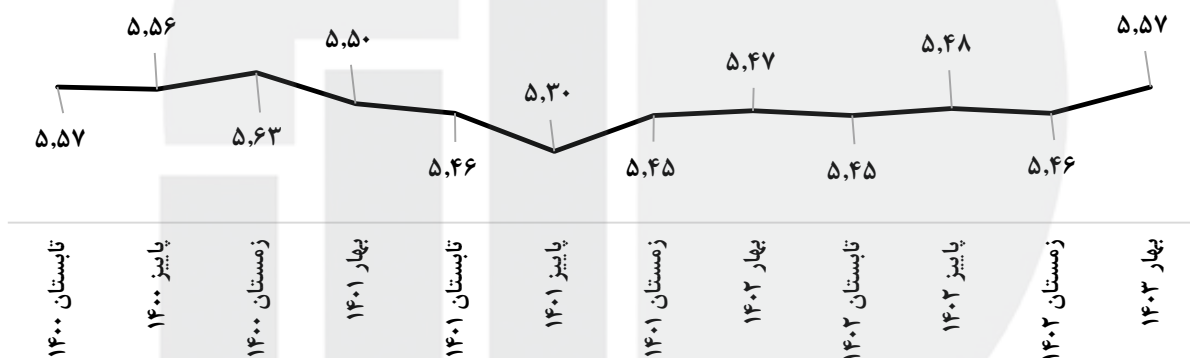
مرکز آمار ایران

خلاصه یافته‌ها

تعداد گاو و گوساله

نتایج طرح آمارگیری اندازه‌گیری فصلی تعداد و تولیدات دام سنگین (گاو و گوساله)، در بهار ۱۴۰۳ نشان می‌دهد که تعداد گاو و گوساله موجود در دامداری‌های کشور در خرداد ماه، ۵/۵۷ میلیون رأس بوده است.

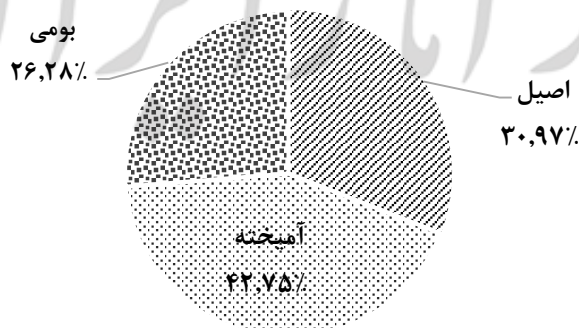
نمودار ۱- تغییرات تعداد گاو و گوساله در دامداری‌های کشور (میلیون رأس)

تعداد گاو و گوساله به تفکیک نژاد

در خرداد ماه سال ۱۴۰۳، تعداد ۱/۷۳ میلیون رأس گاو و گوساله اصیل، ۲/۳۸ میلیون رأس گاو و گوساله آمیخته و ۱/۴۶ میلیون رأس گاو و گوساله بومی در بهره‌برداری‌های پرورش دهنده گاو و گوساله وجود داشته است.

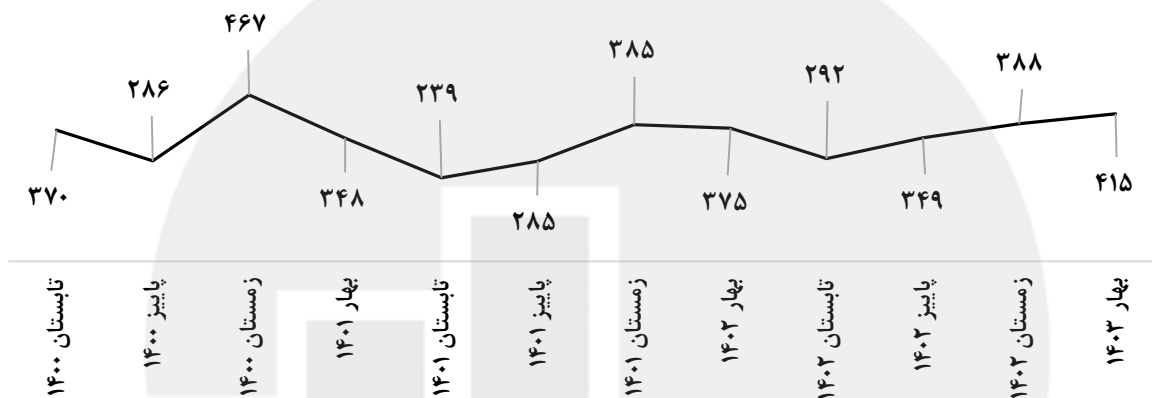
نمودار ۲- ترکیب انواع نژادهای گاو و گوساله - بهار ۱۴۰۳

تعداد گوساله زنده به دنیا آمده

در بهار ۱۴۰۳، تعداد ۴۱۵ هزار رأس گوساله در بهره‌برداری‌های پرورش‌دهنده دام کشور متولد شد.

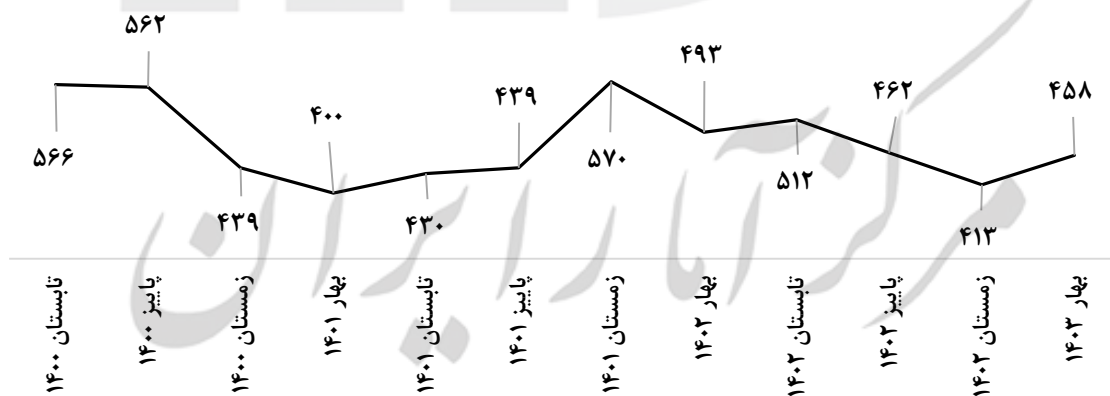
نمودار ۳- تغییرات تعداد گوساله زنده به دنیا آمده در دامداری‌های کشور (هزار رأس)

تعداد دام پروار شده

در بهار ۱۴۰۳، تعداد ۴۵۸ هزار رأس گاو و گوساله در دامداری‌های کشور پروار شده است.

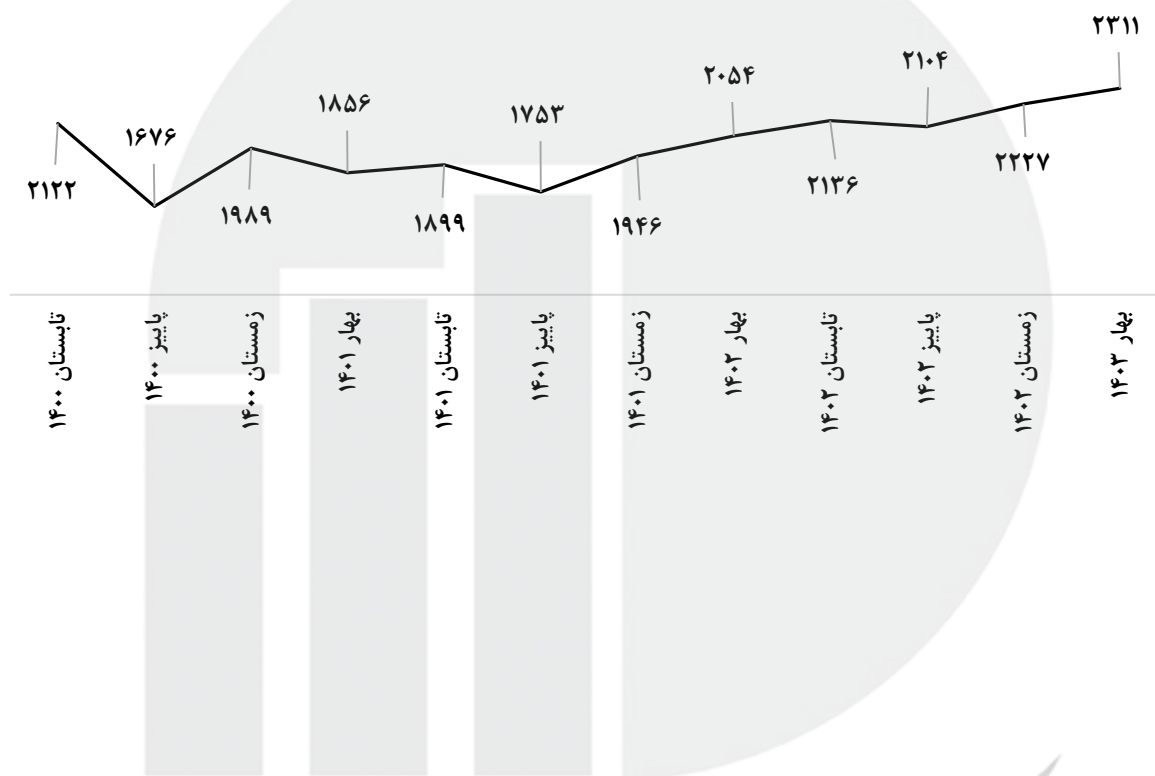
نمودار ۴- تغییرات تعداد گاو و گوساله پروار شده در دامداری‌های کشور (هزار رأس)

مقدار تولید شیر

مقدار تولید شیر گاو در فصل بهار سال ۱۴۰۳، بیش از ۲/۳۱ میلیون تن برآورد شده است.

نمودار ۵- تغییرات مقدار تولید شیر گاو در دامداری‌های کشور (هزار تن)

مرکز آمار ایران

جدول‌های آماری

جدول ۱- تعداد گاو و گوساله - شهریور ۱۴۰۰ تا خرداد ۱۴۰۳ (هزار رأس)

شرح	جمع	از بدو تولد تا یک سال		از یک سال تا دو سال		بیش تر از دو سال	
		ماده	نر	ماده	نر	ماده	نر
شهریور ۱۴۰۰	۵۵۷۰	۹۰۴	۱۲۰۱	۶۷۸	۴۵۰	۲۲۰۸	۱۳۰
آذر ۱۴۰۰	۵۵۵۵	۷۲۷	۱۸۸۴	۵۷۸	۳۳۶	۱۹۲۴	۱۰۵
اسفند ۱۴۰۰	۵۶۲۵	۸۸۲	۱۳۳۲	۶۴۲	۴۴۶	۲۲۱۹	۱۰۴
خرداد ۱۴۰۱	۵۵۰۰	۷۶۳	۱۷۶۵	۵۵۱	۴۰۶	۱۹۳۰	۸۵
شهریور ۱۴۰۱	۵۴۶۰	۷۲۷	۱۸۲۲	۵۳۹	۳۹۴	۱۸۹۵	۸۲
آذر ۱۴۰۱	۵۳۰۲	۶۸۷	۱۷۳۳	۵۴۳	۳۵۰	۱۹۱۰	۸۰
اسفند ۱۴۰۱	۵۴۴۵	۷۵۱	۱۷۳۳	۵۶۲	۳۵۸	۱۹۷۰	۷۱
خرداد ۱۴۰۲	۵۴۷۲	۷۴۵	۱۷۷۱	۵۶۵	۳۵۹	۱۹۵۹	۷۴
شهریور ۱۴۰۲	۵۴۵۳	۷۳۳	۱۷۰۷	۵۹۵	۳۹۴	۱۹۵۸	۶۶
آذر ۱۴۰۲	۵۴۸۳	۷۰۳	۱۶۲۶	۶۲۰	۴۴۰	۲۰۲۷	۶۶
اسفند ۱۴۰۲	۵۴۶۳	۷۴۶	۱۶۱۵	۶۰۸	۴۵۵	۱۹۷۸	۶۱
خرداد ۱۴۰۳	۵۵۷۴	۷۵۰	۱۷۰۹	۶۱۵	۴۳۸	۱۹۸۶	۷۶

مرکز آمار ایران

جدول ۲ - تعداد گاو و گوساله اصیل - شهریور ۱۴۰۰ تا خرداد ۱۴۰۳ (هزار رأس)

بیش تر از دو سال		از یک سال تا دو سال		از بدو تولد تا یک سال		جمع	شرح
نر	ماده	نر	ماده	نر	ماده		
۲۱	۵۷۲	۸۳	۲۱۰	۱۹۲	۲۳۹	۱۳۱۸	شهریور ۱۴۰۰ .....
۱۷	۴۹۵	۷۰	۱۷۳	۴۰۹	۱۸۳	۱۳۴۷	آذر ۱۴۰۰ .....
۱۴	۵۳۶	۸۷	۱۹۱	۲۶۹	۲۱۱	۱۳۰۸	اسفند ۱۴۰۰ .....
۱۱	۴۸۵	۷۴	۱۶۸	۳۸۰	۱۸۳	۱۳۰۱	خرداد ۱۴۰۱ .....
۱۳	۴۹۱	۹۳	۱۷۶	۴۰۳	۱۸۷	۱۳۶۴	شهریور ۱۴۰۱ .....
۱۱	۵۵۹	۱۰۱	۱۷۹	۳۹۱	۱۸۹	۱۴۳۰	آذر ۱۴۰۱ .....
۹	۶۱۲	۹۵	۲۰۶	۲۶۵	۲۱۸	۱۴۰۶	اسفند ۱۴۰۱ .....
۹	۶۲۰	۸۴	۲۰۸	۳۱۰	۲۱۶	۱۴۴۶	خرداد ۱۴۰۲ .....
۷	۶۱۸	۱۰۲	۲۲۷	۲۹۶	۲۲۲	۱۴۷۲	شهریور ۱۴۰۲ .....
۶	۶۵۴	۹۹	۲۳۲	۲۸۵	۲۲۲	۱۴۹۸	آذر ۱۴۰۲ .....
۸	۶۸۸	۱۲۹	۲۵۲	۳۲۵	۲۵۲	۱۶۵۴	اسفند ۱۴۰۲ .....
۱۰	۷۰۹	۱۱۹	۲۷۱	۳۶۳	۲۵۴	۱۷۲۶	خرداد ۱۴۰۳ .....

مرکز آمار ایران

جدول ۳ - تعداد گاو و گوساله آمیخته - شهریور ۱۴۰۰ تا خرداد ۱۴۰۳ (هزار رأس)

بیش تر از دو سال		از یک سال تا دو سال		از بدو تولد تا یک سال		جمع	شرح
نر	ماده	نر	ماده	نر	ماده		
۵۰	۹۱۹	۲۶۴	۲۸۷	۴۹۴	۳۷۵	۲۳۸۸	شهریور ۱۴۰۰ .....
۴۱	۷۹۶	۱۸۳	۲۴۰	۸۱۴	۳۱۲	۲۳۸۴	آذر ۱۴۰۰ .....
۴۳	۹۰۲	۲۴۶	۲۶۰	۵۹۴	۳۶۵	۲۴۱۱	اسفند ۱۴۰۰ .....
۳۸	۸۲۱	۲۳۶	۲۲۹	۷۶۸	۳۲۹	۲۴۲۱	خرداد ۱۴۰۱ .....
۳۶	۷۸۷	۲۱۷	۲۱۷	۷۸۶	۳۰۴	۲۳۴۷	شهریور ۱۴۰۱ .....
۳۵	۷۴۹	۱۷۳	۲۱۵	۷۵۳	۲۷۹	۲۲۰۴	آذر ۱۴۰۱ .....
۳۰	۷۶۸	۱۸۹	۲۰۸	۸۲۵	۳۰۲	۲۳۲۲	اسفند ۱۴۰۱ .....
۳۵	۷۶۱	۱۹۹	۲۱۵	۸۱۹	۲۹۳	۲۳۲۱	خرداد ۱۴۰۲ .....
۳۰	۷۶۷	۲۱۲	۲۱۹	۷۸۱	۲۸۲	۲۲۹۱	شهریور ۱۴۰۲ .....
۳۳	۸۰۱	۲۵۲	۲۳۵	۷۲۸	۲۷۴	۲۳۲۳	آذر ۱۴۰۲ .....
۳۰	۷۹۷	۲۵۳	۲۲۶	۷۳۳	۳۰۲	۲۳۴۰	اسفند ۱۴۰۲ .....
۳۹	۷۹۲	۲۵۴	۲۱۹	۷۷۳	۳۰۵	۲۳۸۳	خرداد ۱۴۰۳ .....

مرکز آمار ایران

جدول ۴ - تعداد گاو و گوساله بومی - شهریور ۱۴۰۰ تا خرداد ۱۴۰۳ (هزار رأس)

بیش تر از دو سال		از یک سال تا دو سال		از بدو تولد تا یک سال		جمع	شرح
نر	ماده	نر	ماده	نر	ماده		
۵۹	۷۱۶	۱۰۳	۱۸۰	۵۱۵	۲۹۰	۱۸۶۴	شهریور ۱۴۰۰.....
۴۸	۶۳۴	۸۳	۱۶۵	۶۶۱	۲۳۲	۱۸۲۴	آذر ۱۴۰۰.....
۴۷	۷۸۰	۱۱۲	۱۹۱	۴۶۹	۳۰۶	۱۹۰۶	اسفند ۱۴۰۰.....
۳۶	۶۲۵	۹۶	۱۵۴	۶۱۶	۲۵۱	۱۷۷۸	خرداد ۱۴۰۱.....
۳۳	۶۱۷	۸۳	۱۴۶	۶۳۲	۲۳۶	۱۷۴۸	شهریور ۱۴۰۱.....
۳۴	۶۰۲	۷۷	۱۴۸	۵۸۸	۲۱۹	۱۶۶۸	آذر ۱۴۰۱.....
۳۲	۵۹۰	۷۴	۱۴۷	۶۴۳	۲۳۰	۱۷۱۷	اسفند ۱۴۰۱.....
۳۱	۵۷۸	۷۶	۱۴۲	۶۴۲	۲۳۵	۱۷۰۴	خرداد ۱۴۰۲.....
۲۹	۵۷۳	۸۱	۱۴۹	۶۲۹	۲۲۹	۱۶۹۰	شهریور ۱۴۰۲.....
۲۸	۵۷۲	۹۰	۱۵۳	۶۱۳	۲۰۶	۱۶۶۲	آذر ۱۴۰۲.....
۲۴	۴۹۳	۷۳	۱۳۱	۵۵۷	۱۹۲	۱۴۶۹	اسفند ۱۴۰۲.....
۲۶	۴۸۵	۶۵	۱۲۴	۵۷۳	۱۹۰	۱۴۶۵	خرداد ۱۴۰۳.....

مرکز آمار ایران

جدول ۵- تعداد گوساله زنده به دنیا آمده، تعداد دام پروار شده و مقدار تولید شیر - تابستان ۱۴۰۰ تا بهار ۱۴۰۳

شرح	گوساله زنده به دنیا آمده (هزار رأس)	دام پروار شده (هزار رأس)	شیر (هزار تن)
تابستان ۱۴۰۰.....	۳۷۰	۵۶۶	۲۱۲۲
پاییز ۱۴۰۰.....	۲۸۶	۵۶۲	۱۶۷۶
زمستان ۱۴۰۰.....	۴۶۷	۴۳۹	۱۹۸۹
بهار ۱۴۰۱.....	۳۴۸	۴۰۰	۱۸۵۶
تابستان ۱۴۰۱.....	۲۳۹	۴۳۰	۱۸۹۹
پاییز ۱۴۰۱.....	۲۸۵	۴۳۹	۱۷۵۳
زمستان ۱۴۰۱.....	۳۸۵	۵۷۰	۱۹۴۶
بهار ۱۴۰۲.....	۳۷۵	۴۹۳	۲۰۵۴
تابستان ۱۴۰۲.....	۲۹۲	۵۱۲	۲۱۳۶
پاییز ۱۴۰۲.....	۳۴۹	۴۶۲	۲۱۰۴
زمستان ۱۴۰۲.....	۳۸۸	۴۱۴	۲۲۲۷
بهار ۱۴۰۳.....	۴۱۵	۴۵۸	۲۳۱۱

مرکز آمار ایران